

СТАНОВИЩЕ

относно процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология”

на дисертационен труд на тема: „Изследване на просоциалното мислене и поведение при 5-8 годишни деца”

Професионално направление: 3.2. „Психология“

Научна специалност: „Педагогическа и възрастова психология“

Докторант: Божидарка Динчева Неделчева, ВСУ “Черноризец Храбър”, Катедра „Психология”

Научен ръководител: проф. д.п.н. Румен Стаматов

Изготвил становището: доц. д-р Ваня Господинова Христова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 384/19.06.2023 г.

Дисертационният труд на Божидарка Неделчева „Изследване на просоциалното мислене и поведение при 5-8 годишни деца” обхваща проблематика, която от ретроспективна гледна точка е сравнително нова за нашата действителност, но от друга има дълга история в световен мащаб. Години наред, въпросът свързан с готовността да помагаш на другите провокира интереса на изследователи от различни научни области, като биолози, социолози и психолози.

От психологична гледна точка се търси отговор на въпроса, кои са причините и факторите за проявата на помагащото поведение.

Да се очертаят траекториите на развитието на просоциалното мислене и поведение при 5-8 годишни деца, както и наличието на консистентност между тези два конструкта е въпрос, чийто отговор задава актуалността на настоящият дисертационен труд.

Значимостта на подобна задача се определя от оскъдните изследвания на зададената проблематика, и от непосредствената практическа полза, която нейните резултати биха допринесли в различните сфери от живота на човека.

1. ОЦЕНКА НА РЕЗУЛТАТИТЕ И ПРИНОСИТЕ НА ДОКТОРАНТКАТА

1.1. Основните резултати, които постига в труда си докторанката са следните:

✓ От проведеното изследване е установено, че при децата от изследваната възрастова група се наблюдава тенденция за развитие към по-високи равнища на просоциалното мислене, удостоверена чрез по-силно изразената ориентация към другите.

✓ Доказано е, че при децата от 5-8 годишна възраст се наблюдава увеличаване на честотата на просоциалните действия, а техните прояви стават по-интегрирани и комплексни.

✓ Подчертано е, че в предучилищна и начална училищна възраст се очертават промени в насочеността и регулацията на просоциалното поведение – то е много по-силно изразено към деца, които принадлежат към групата на приятелите в сравнение с деца, които не принадлежат към нея. Проявите на просоциално поведение към деца, които не са в групата на приятелите също се увеличават, което е резултат от разширяването на социалните взаимодействия и въвличането в съвместни дейности и игри, и развитието на когнитивните способности и емпатия.

✓ Установено е, че при децата от изследваните възрастови групи просоциалното поведение става все по-автономно – екстерналната регулация отслабва и се наблюдава нарастване на интерналната регулация. Не се открива и значима връзка между просоциалното мислене и просоциалното поведение.

✓ Обобщението на резултатите от дисертационното изследване, очертават възрастови, но не и полови различия по отношение на проявите на просоциалното поведение и мислене, които са ясно изразени в прехода от предучилищната към началната училищна възраст.

1.2. Най-значимите приноси на Божидарка Неделчева от дисертационния труд са следните:

Приемам формулираните от докторантката приноси, като бих искала още веднъж да подчертая част от тях:

✓ Представен е модел за развитието на просоциалното поведение при 5-8 годишните деца с обособени контекстуални и персонални променливи върху динамиката на неговото разгръщане.

✓ Открити са комплексни и по-изразени честоти на проява на отделните видове просоциално поведение при 5-8 год. деца, което е свързано с нарастване на социалния опит, разширяване на съвместните дейности и играта, както и с промяната на формите на учене и социализиращите въздействия от родители и учители.

✓ Изведени са промени в регулацията на просоциалното поведение, изразени в нарастване на интерналната регулация и автономност.

✓ Не са потвърдени силни позитивни корелации между просоциалното поведение и просоциалното мислене, което би могло да се обясни с влияния на допълнителни променливи.

✓ Разкрити са възрастови различия в развитието на просоциалното мислене и поведение, но не и полови различия.

✓ Практико-приложната значимост на дисертационният труд се изразява в това, че резултатите могат да се използват от консултанти и психолози.

2. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

По същностните страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В заключение въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Божидарка Неделчева по „Педагогическа и възрастова психология“ в професионално направление 3.2. „Психология“.

гр. Варна
24.06.2023 г.

Изготвил становището:
(доц. д-р Ваня Христова)